

Vendula Fremlová (ed.)
Věra Nováková & Pavel Brázda:
Obrazy, slova, kosatce / Paintings, words, irises

Texty / Texts: Vendula Fremlová, Filip Jakš,
Lucie Barvínek Šiklová, Petra Widžová
Grafický design / Graphic Design: Marek Fanta
Odborná recenze / Review: Terezie Petišková

Vydala: Galerie Lázně Liberec, galali.cz, 2026
ISBN 978-80-87707-78-4

Věra Nováková & Pavel Brázda

—

Obrazy, slova, kosatce

—

Paintings, Words, Irises

Vendula Fremlová (ed.)

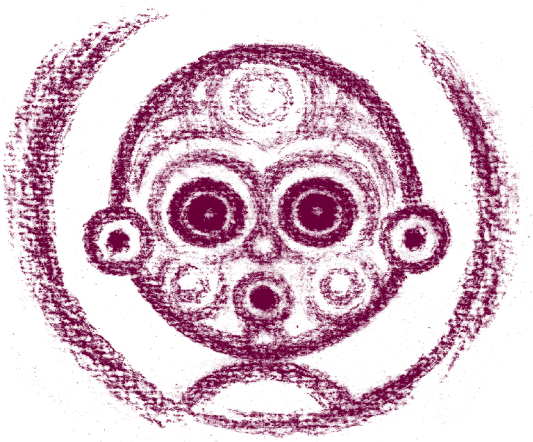

Obsah / Content

11 Obrazy, slova, kosatce
29 Images, Words, Irises
Vendula Fremlová

43 Slova — znaky — obrazce
55 Words — Signs — Shapes
Filip Jakš

67 Udělejte výstavu báječné malířce Věře Novákové!
75 Hold an exhibition for the wonderful painter Věra Nováková!
Lucie Barvínek Šiklová

85 Obrazová sekce
Image Section

145 Architektura kontinuity: správa umělecké pozůstalosti Pavla Brázdy
149 Architecture of Continuity: The Management of the Artistic Estate of Pavel Brázda
Petra Widžová

157 Resumé
159 Summary

Obrazy, slova, kosatce

Umělecké dvojice jako téma výstav. Hranice života a tvorby

Tvorba uměleckých dvojic je téma jiskřivé a problematické. Jiskřivé a problematické proto, že více než v jiných případech je okořeněno peripetiemi mezilidských vztahů a jejich proměnami: láskou, vášní, důvěrou i jejím zklamáním. Propojení života a tvorby každého jednotlivého umělce i umělkyně vytváří skrze tvůrčí osobnost nedělitelný celek. V momentě, kdy chceme tento celek prezentovat veřejně, narážíme na omezení interpretace jednoho druhým: kam až je možné v propojení tvorby a osobních prožitků životních událostí i zvratů zajít? Do jaké míry je lze usouvztažňovat? Tento problém je ještě palčivější u uměleckých dvojic, tedy v případě, kdy se proplétají, ať již v krátkém časovém úseku, nebo po celý dospělý život, trajektorie osob vzájemně si blízkých, spojených významným citovým poutem, společným zájmem, do jisté míry i osudem a často také spřízněným výtvarným cítěním, projevem či rukopisem. Do těchto úvah vstupuje významně také to, nakolik byli umělci a umělkyně veřejnými osobnostmi a zda svůj život i vztahy prezentovali navenek například formou vzpomínek, deníků, básní nebo jinak.

Ve výstavním provozu byly umělecké dvojice vstupující na scénu v 60. letech významněji tematizovány výstavou *Anima Animus*, realizovanou v roce 2002 v Domě umění města Brna kurátorkou Magdalenou Juříkovou. Mezi dvojicemi „patřícími dnes už k legendám českého moderního umění“[1], jako například Alena Kučerová – Vladimír Kopecký, Naděžda Plíšková – Karel Nepraš, Věra Janoušková – Vladimír Janoušek, Eva Kmentová – Olbram Zoubek a další, byla prezentována též Věra Nováková s Pavlem Brázdou, kteří se první oficiální samostatné výstavy dočkali počátkem roku 1992.[2] Magdalena Juříková v textech k výstavě upozornila na solitérní postavení této dvojice na domácí umělecké scéně. Dynamiku manželských či partnerských uměleckých dvojic popsala pouze zevrubně,[3] když konstatovala, že „(d)uchovní světy ženských i mužských protějšků se prostupovaly nejen v osobní rovině,

Věra Nováková
Tatíček v zahradě
Daddy in Garden
1985 , 120 × 230 cm
olej na plátně / Oil on Canvas
soukromá sbírka / Private collection

1 JUŘÍKOVÁ, Magdalena. *Anima Animus* [doprovodný text k výstavě]. Archiv Domu umění města Brna, výstava Anima Animus, 23. 4. – 16. 6. 2002, složka DU 1137.

2 První samostatná porevoluční výstava této dvojice s názvem *Pavel Brázda / Věra Nováková – 50. léta* se uskutečnila díky Viktoru Karlíkovi a Michalu Blažkovi v PCK Ženské domovy (15. 1. – 15. 3. 1992). V minulém režimu umělci vystavovat nemohli nebo vystavovali zcela ojediněle.

3 V úvodním slově M. Juříkové najdeme též pro 90. léta a počátek milénia příznačnou opatrnost vůči termínu „feminismus“, který souvisí s vnímáním feminismu jako importované ideologie: „Žily svůj osobní i umělecký život radikálně, nikdy je však nezajímaly radikální ideologie feminismu.“

ale i v jejich výtvarném projevu“[4] a že tyto dvojice „vytvářely neopakovatelnou atmosféru 60. let, která svou duchovní intenzitou zatím přesahuje vše, co následovalo. Ženská duše (anima) a mužská duše (animus) na tom měly zcela vyrovnané zásluhy.“[5]

Aktuální výstavní projekty ukazují i jiné pohledy na problematiku uměleckých dvojic a nabízejí jiné přístupy, zdůrazňující například aspekt vzájemné kooperace.[6] V souvislosti s generacemi, které mapovala výstava *Anima Animus*, se teprve nyní objevují monografické výstavy, díky nimž je konečně doceňována tvorba Naděždy Plíškové, Evy Kmentové, Aleny Kučerové, Evy Švankmajerové a dalších. Autorky tak pomyslně vystupují ze stínu svých mužských protějšků, přičemž se dynamika i problematika vztahu často stávají nosným tématem reflektovaným v samotné tvorbě. Trajektorie soužití partnerské dvojice se také může stát významnou, nebo dokonce hlavní linií galerijní prezentace a tím samozřejmě i druhem interpretace, jak ukázala výstava zahraniční dvojice Anna-Eva Bergman & Hans Hartung: *A nic nás nerozdělí* v Kunsthalle Praha (5. 6. 2025 – 13. 10. 2025).[7] I liberecká galerie má za sebou řadu výstav uměleckých dvojic. Jednak to byla úspěšná výstava Rosa Loy & Neo Rauch: *Verwobene Sphären*[8] na přelomu let 2024 a 2025, souběžně probíhaly také výstavy Jiřího Straky a jeho manželky A Qin Kunying Strakové.[9] Téma soužití umělecké dvojice silně rezonovalo ve výstavě a především v monografii *Jízlivá něha Naděždy Plíškové*, kurátorsky a editorsky zpracované v roce 2025 Janou Farskou Hájkovou.[10]

Takové těžkopádné klopýtání

Pohybu mezi uměním a vzájemným soužitím manželů Brázdových se vystavováním jejich díla vyhnout nelze. Pro oba to totiž bylo významné téma tvorby. Oba také vydali vlastní texty, v nichž popisují nejen vzájemné začátky, ale především společné „těžkopádné klopýtání“[11] odvíjející se od Věřiny konverze, kterou Pavel Brázda těžko nesl a odmítal. Pavel Brázda, jehož texty čítají stovky a stovky stránek, promítnul své životní osudy spolu s dynamikou vztahu do vlastní mytologie nacházející odraz ve specifické motivice jeho děl. Slovy Brázdova alter ega Přemysla Arátora pak zaplňují právě takové popisy a biograficky laděné interpretace obrazů nejen velkou Brázdovu monografii z roku 2006, ale především publikaci *Brázda – Obluda čeká, obluda má čas* z roku 2008. To, že tvorba Pavla Brázdy (a také Věry Novákové) nese výrazné biografické rysy, si uvědomovali i povolaní vykladači/ky, které se dílem manželů Brázdových zabývali dlouhodobě. Například takto charakterizovala Lucie Šiklová Brázdovu tvorbu při příležitosti autorovy výstavy v roce 2014, když současně popisovala její vývoj od reflexe konkrétní zkušenosti směrem ke zkušenosti kolektivní: „Situace na obrazech představují Brázdovu autobiografii převedenou v soubor obecně platných podobenství. Proces vzniku jednotlivých obrazů Brázda sám připodobňuje k Freudovu popisu snové práce, přeměny nevědomého psychického materiálu ve vědomý. *Hra*, obdobně jako *Lidská komedie*, se oproti rané tvorbě zaměřuje více na archetyp: zobrazené výjevy vyjadřují stavy lidské duše. Brázda vzhledem k životním zkušenostem nakládá s intimními tématy svého životního příběhu stále více s příznivým odstupem a svobodněji.“[12] Věra se k tématu proměn a zvratů společného vztahu a manželství, které trvalo od roku 1950 do smrti Pavla Brázdy roku 2017, vyjadřuje v memoárové knize *Každý krok je volba*. Biografickou optikou interpretuje například diptych *Eva a Adam* nebo též *Existencialistická aféra*, který je variantou jejích akvarelů a soch s námětem Evy a Adama. Věra komentovala obraz, na

4 JUŘÍKOVÁ, Magdalena. *Anima Animus* [tisková zpráva k výstavě]. Archiv Domu umění města Brna, výstava *Anima Animus*, 23. 4.–16. 6. 2002, složka DU 1137.
5 Tamtéž.
6 Např. Výstava *Dvojice: Pavla Sceranková Dušan Zahoranský* v rámci stejnojmenného cyklu. Viz https://www.museumkampa.cz/vystava/dvojice-pavel-scerankovaa-dusan-zahoransky/ [citováno 2026-01-19].
7 Viz https://www.kunsthallepraha.org/udalosti/anna-eva-bergman-hans-hartung-a-nic-nas-nerozdeli [citováno 2026-01-19].
8 Viz https://www.galali.cz/cs/event/rosa-loy-and-neo-rauch-verwobene-spharen [citováno 2026-01-20].
9 Viz https://www.galali.cz/cs/event/a-qin-strakova-or-moje-nebo-tvoje-pribeh-meho-obleceni [citováno 2026-01-20], https://www.galali.cz/cs/event/jiri-straka-or-ve-stinu-ohne-v-modravem-tichu [citováno 2026-01-20].
10 FARSKÁ HÁJKOVÁ, Jana (ed.). *Jízlivá něha Naděždy Plíškové*. Liberec: Oblastní galerie Liberec, 2025. V osobním hovoru ohledně přípravy výstavy a monografie Jana Farská Hájková reflektovala problematickou situaci, kdy z manželské dvojice Nepraš-Plíšková pouze N. Plíšková zanechala texty, především básně. V nich často expresivně líčí problematický vztah s Neprašem, jeho nevěry, zklamání a deziluze, které z toho pramenily. Vzniká tak určitý obraz o dynamice páru a vztahu, který však není vyvážen pohledem druhého.
11 NOVÁKOVÁ, Věra; KRATOCHVÍLOVÁ, Marie (ed.). *Každý krok je volba*. Praha: Torst, 2023, s. 193.
12 ŠIKLOVÁ, Lucie. *Pavel Brázda – Hra* [text k výstavě]. Nová síň, 2014, nepaginováno.

němž jsou těla postav utvářena iniciálami jmen prvotních biblických aktérů, těmito slovy: „Eva a Adam jsou v mém diptychu v situaci, kdy už jsou vyhnaní z ráje. Promítla jsem do nich všechny spory, které jsme vedli s Pavlem a které byly mnohdy vyhrocené; bylo to takové těžkopádné klopýtání…“[13]

Výstava *Obrazy, slova, kosatce* primárně nesleduje biografii umělecké dvojice, ale ani ji neeliminuje. Pokusila jsem se vytyčit stěžejní témata či tematické linie, které byly pro manžele Brázdovy společné a které reflektovali sice oba, ale každý jinak, po svém, z jiného úhlu pohledu podloženého jiným světonázorem formovaným především vztahem ke křesťanství. Zvolenými tématy jsou hlavy, tváře, figury; vztah k písmu, slovu, textu a téma vegetace. Tato témata se propisují nejen do svérázného malířského odkazu Věry Novákové a Pavla Brázdy, ale odrážejí se také v užité tvorbě – tedy v oblasti ilustrace. Ta vytváří specifickou tematickou větev výstavy, propojenou mimo jiné s aspektem zajištění výdělku, obživy, tedy s aspektem běžného života rodiny Brázdových.

Autor
Název (CZ)
Name (ENG)
ROK , 000 × 000 cm
Forma / Form?
Vlastnictví / Col.?

13 NOVÁKOVÁ, KRATOCHVÍLOVÁ, 2023, s. 158.